

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ “MİLLİ BAYRAM” KAVRAMINA İLİŞKİN METAFOR DURUMLARI (Araştırma Makalesi)

Ülkü ULUKAYA ÖTELEŞ (*)

Öz

Bu çalışma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “milli bayram” kavramına yönelik algılarının metafor yoluyla belirlenmesini amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “milli bayram” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ve geliştirilen metaforların ortak özellikler açısından yer aldığı kavramsal kategoriler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir durum örneklemeinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği 1. ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış formla adaylardan “milli bayram gibidir; çünkü..... cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde 94 öğretmen adayının 47 metafor geliştirdiği tespit edilmiştir. Geliştirilen metaforlar 6 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler: bağımsızlık olarak milli bayramlar, sosyo-kültürel etkinlik olarak milli bayramlar, tatil olarak milli bayramlar, yaşam kaynağı olarak milli bayramlar, milli ve kültürel değer aktarımı olarak milli bayramlar ve diğerlerdir. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının milli bayram kavramını doğru olarak algılayıp, yorumladığını göstermektedir. Bu durum öğretmen adaylarının milli bayram kavramı hakkında sahip olduğu bilginin yeterli ve doğru olduğunun göstergesidir. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının milli bayram kavramına yönelik tutumlarının da olumlu olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Metafor, Milli Bayram, Olgu Bilim, İçerik Analizi.

*) Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İşitme Engelliler Eğitimi Ana Bilim Dalı, (e-posta: u.ulukaya@alparslan.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5780-2034>

***Metaphor of Social Studies Teacher Candidates for the Concept of
“National Holiday”***

Abstract

This study aims to determine social studies teacher candidates ' perceptions of the concept of “national holiday” through metaphor. For this purpose, the metaphors developed by social studies teachers for the concept of “national holiday” and the conceptual categories in which the metaphors developed in terms of common features were examined. Easily accessible case sampling was used to determine the study group. Muş Alparslan University Faculty of Education Social Studies teaching study group 1. and 4. the class consists of students. A case science pattern from qualitative research methods was used in the research. Candidates with structured form prepared by the researcher " national holiday because it is just like..... they were asked to complete his sentence. The data obtained were analyzed by content analysis method. When the research findings were examined, it was determined that 94 teacher candidates developed 47 metaphors. Developed metaphors have been collected under 6 categories. Categories: national holidays as Independence, socio-cultural activity as national holidays, vacation, national holidays, national holidays as a source of life, as is the transfer of national holidays and other national and cultural value. Research findings show that teacher candidates correctly perceive and interpret the concept of national holiday. This is an indication that the knowledge that teachers have about the concept of national holiday is sufficient and correct. However, social studies shows that the attitudes of teachers towards the concept of national holiday are also positive.

Keywords: *Social Studies, Metaphor, National Holidays, Case Science, Content Analysis.*

1. Giriş

Toplumlar arasındaki fiziksel mesafenin önemini yitirmesini ve dünyanın “küçük bir köy” olarak görülmesini ifade eden küreselleşme tüm toplumları etkisi altına almaktadır. Küreselleşmenin siyasal, ekonomik ve kültürel boyutları bulunmaktadır. Siyasal boyutta küreselleşme, devletler arasında artan diyalog ve dünya siyasetinde söz sahibi olmaya, ekonomik boyutta küreselleşme bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle toplumlar arasındaki ekonomik ilişkilerin artmasına, kültürel boyutta küreselleşme ise küresel kültür etrafında birleşmeye vurgu yapmaktadır. Küreselleşmenin boyutları aracılığıyla siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda değişimler yaşanmakta, bu değişimler değerler alanında birtakım problemleri beraberinde getirmektedir.

Küreselleşme süreci ile birlikte yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gençliğin sorunlarını gittikçe küresel bir hale dönüştürmektedir. Küreselleşmenin yaratmış olduğu yeni değerler, kendi kültürümüzün geleneksel değerlerini aşındırırken; gençlerin toplumla olan uyumunu da zorlaştırmaktadır. Nitekim modern toplumların yaşadığı problemlerin yanında tüketim, bireysellik, piyasa koşul-

larına uyum, rekabet, hazzıcılık vb. gibi küresel değerlerin giderek artması, ülkemiz açısından da olumsuz bir faktör olduğu gözlenmektedir. Küreselleşme, gençler için her ne kadar yeni fırsatlar yaratsa da diğer taraftan gençleri toplumda savunmasız bırakmaktadır (Kurttaş,2017). Genç bireylerin yaşamakta olduğu bu problemleri aşmanın en önemli unsurlarından biri de, onları aidiyet duygularını sağlamlaştıracak olan milli değerleri muhafaza etmeye teşvik etmektir.

Genç kuşakların milli kültürünü tanıması ve milli kültüre bağlı olarak yetişmesi sağlıklı toplumsallaşmaları için önem taşımaktadır. Kendi kültürüne yabancı bireyler, yaşadığı topluma uyum sağlamakta güçlük çekebilme ve kimlik kargaşası yaşayabilmektedir. Bu durum hem bireylerin hem de toplumun sağlığını ve varlığını tehlikeye atmaktadır. Küreselleşmenin milli kültür üzerindeki olumsuz etkisinin önlenmesinde eğitim sistemi önem taşımaktadır. Eğitim sistemi aracılığıyla yetişen nesillere kültürel ve ahlaki değerler aktarılabilir. Eğitim sistemi içerisinde bu amacı yerine getirebilecek öğretim programları bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretim programı bunlardan biridir. Sosyal Bilgilerin tanımı incelendiğinde; ülkesine ve milletine bağlı, kültürel değerlerini yaşatma arzusu taşıyan, demokrasiye sahip çıkan, toplumsal yaşamda karşılaştığı problemleri çözebilen, etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler içerisinde yer alan disiplinlerin içeriklerinin ve vatandaşlık bilgisi konularının öğretilmesini amaçlayan bir ders olduğu görülmektedir (Kaya ve Öner, 2017). Ülkemiz Sosyal Bilgiler öğretim programının tarihsel serüveni incelendiğinde Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle vatandaşlık ve tarih disiplinleriyle Kurtuluş Savaşı sırasında Türk milletinin gösterdiği büyük fedakârlıklara, toplumsal değişimlere ve Türk kültürünün yaşatılması konularına yer verildiği görülmektedir. 1960’lı yıllarda ise programda ülkemiz ve dünyada demokrasi kültürünün gelişimi, yerleşmesi, vatandaşlık ve ulusal kimlik konularına yer verilmiştir. 2000’li yıllarda programa bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ve milli değerlerin yaşatılması konuları hâkim olmuştur. Sosyal Bilgiler Öğretim programında 2017 yılında da önemli değişiklikler yapılmıştır. Alan uzmanları 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim programının en önemli özelliğine ilişkin milli manevi değerlere vurgu yaptığı, toplumsal farkındalığı artırdığı, dijital medya temalarını ön plana çıkardığını” belirtmektedir (Koçoğlu ve Aydın, 2017). Sosyal Bilgiler öğretim programının günümüze kadar olan gelişimi incelendiğinde ihtiyaçlar doğrultusunda değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Mevcut programda bir takım değişiklikler yapılmasına karşın milli ve kültürel değerlerin yerinin korunduğu görülmektedir. Bu durum Sosyal Bilgiler öğretim programını milli, manevi ve kültürel değerleri gelecek nesillere aktarma bağlamında önemli bir program haline getirmektedir. Milli ve kültürel değerlerin en önemli göstergelerinden biri de milli bayramlardır. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanları (Kültür ve Miras ve Birey ve Toplum), kazanımları ve ders kitapları incelendiğinde milli bayramlara yönelik içeriğe yer verildiği görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devleti milli bayramları; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı’dır. Milli bayramlar, milletlerin aynı ülküler etrafında birleşmesine ve ortak inançlar ve değerler geliştirmesine imkân tanımaktadır (Erdem, 2019). Toplumumuzun ortak hafızasının örneği olan bugünler yetişen kuşaklara atalarının

kahramanlıklarını ve fedakârlığını gösterebilmektedir. Bu durum genç kuşakların kendine olan güvenini artırmakta ve önemli işler yapabilecek gücü kendisinde hissetmesini sağlayabilmektedir.

Öğrencilerin ulusumuz açısından önemli olan bugünlere yönelik farkındalığının artırılmasında öğretmen adaylarının görüşleri önem taşımaktadır. Bu çalışmayla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının milli bayramlara yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda adaylardan milli bayramlara yönelik metaforlar oluşturmaları istenmiştir. Metaforlar, bireylerin herhangi bir olguyu ya da kavramı nasıl algıladıysa o şekilde benzetmeler kullanarak ifade etmesidir (Aydın, 2010). Dickmeyer (1989) metaforları bireylerin kendi tecrübeleriyle bilinmeyenlere cevap bulması, açıklaması ve iç içe geçmiş, karmaşık düşüncelerini yalın bir şekilde ifade etmesine yardım eden araç olarak tanımlamıştır. Modell ise (2009) metaforu duygu, düşünce ve bilgi arasındaki köprü olarak tanımlamıştır. Metaforlar bireyin dünyayı algılama ve değerlendirme biçimini de göstermektedir (Girmen, 2007). Bireylerin herhangi bir kavrama yönelik oluşturduğu metaforlar benzer olabileceği gibi farklılık da gösterebilir. Bu durum iki bireyin yaşam tecrübelerindeki farklılıktan kaynaklanabilir (Köksal, 2010). Metaforlar bireylerin sadece anlamakta sıkıntı yaşadığı ve bilmediği kavramları tanımlamak amacıyla kullanılmamakta bununla birlikte bireylerin bilinçaltında var olan örtük düşüncelerinin dışarıya vurulmasında da kullanılmaktadır (Sağdıç ve İlhan, 2018).

Metaforların özellikleri hakkında Koç (2014) yaptığı çalışmasında şu tespitlerde bulunmuştur.

- Metaforlar geleneksel yapıdaki çalışmaların dışına çıkılmasına imkân tanıyan alternatif çalışmalardır.
- Metaforlar bireyleri yaratıcı düşünmeye sevk etmekte ve farklı bakış açılarının ortaya konulmasına katkı sağlamaktadır.
- Metaforlar ayrıntılı çalışmaya imkân tanımakta bununla birlikte araştırmaya katılan bireylerin konulara yönelik samimi fikirleri belirlenebilmektedir.
- Metaforlar bireylerin kısa sözcüklerle hem kendini hem de mevcut durumları betimlemesine olanak tanımaktadır.
- Metaforlar bireylerin iki kavram arasında bağ kurmasına ve karşılaştırma yapmasına izin vermektedir.
- Metaforlar araştırmacıların saptamakta güçlük çektiği soyut tutumların belirlenebilmesine yardımcı olabilmektedir.
- Metaforlar araştırılan kavrama yönelik yanlış ve eksiklerin belirlenmesine olanak sağlayabilir.

Eğitimde metaforlar aktif olarak kullanılmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinde metaforların kullanılmasının öğrenenler için pek çok avantajı bulunmaktadır. Metaforlar öğrenenleri aktif hale getirmekte, konuların öğrenilmesini kolaylaştırmakta ve kalıcı öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte çeşitli konulara yönelik öğrencilerin tutumları, kavram yanılgıları da metaforlar yardımıyla belirlenebilir. Eğitimin temel prensibi

olan somuttan soyuta gitme ve bilinmeyi bilinenle açıklama ilkelerinin aktif kullanılması bağlamında da metaforlar öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda metaforların etkin bir öğretim materyali olarak eğitimde kullanılmasının faydalı olacağı söylenebilir (Varışoğlu ve Kaşaveklioğlu, 2019). Metaforlar bireylerin herhangi bir kavrama yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarını, fikirlerini göstermesi bağlamında da önem taşımaktadır.

Bu çalışmada metaforlar aracılığıyla öğretmen adaylarının “milli bayramlara” yönelik fikirleri belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde pek çok metafor çalışmasına rastlanmıştır (Alkış, 2009; Töremen ve Döş, 2009; Aydın, 2010; Coşkun, 2010; Gültekin, 2013; Balcı ve Yelken, 2013; Ada, 2013; Karadeniz, Er ve Tangülü, 2014; Aktürk, Mihçi, ve Çelik, 2015). Sosyal Bilgiler eğitiminde, milli bayramla ilgili metafor geliştirmeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma kapsamında elde edilecek bulgular hem bu alandaki eksikliğin giderilmesine hem de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının milli bayramlara yönelik tutumlarının tespit edilmesine katkı sağlayabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “milli bayram” kavramına ilişkin algılarının saptanmasıdır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “milli bayram” kavramına yönelik belirledikleri metaforlar nelerdir?
- Belirlenen metaforlar ortak özellikleri açısından hangi kavramsal kategorilerde yer alabilir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji/ phenomenology) deseni bireylerin farkında olduğu fakat derinlemesine bilgiye sahip olmadığı olgulara yönelik çalışmalar yapılması esasına dayanmaktadır. Olgular günlük yaşamımızda çeşitli deneyimler, kavramlar ve durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum her gün karşılaştığımız olgular hususunda yeterli bilgiye sahip olduğumuz anlamına gelmez. Tamamen yabancı olmadığımız fakat tam olarak kavrayamadığımız olguların belirlenmesinde olgu bilimden yararlanırız (Ekici ve Akdeniz, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği Anabilim Dalında okuyan 1. ve 4. sınıf 94 (38 Bayan %41, 56 Erkek %59) öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde araştırmacı, kendisine yakın olan ve ulaşması kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu durum araştırmaya hız ve pratiklik kazandırabilir. Bu doğrultuda araştırmacı kolay ulaşabileceği üniversiteyi seçmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
f	%	f	%
48	51.1	46	48.9

3.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmen adaylarına “Milli bayramlar gibidir, çünkü” ibaresinin yazılı olduğu yapılandırılmış form kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından sadece bu ifade üzerine yoğunlaşarak tek bir metafor ile düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu yöntemin gayesi ulaşılan verileri açıklayabilecek kavramların belirlenmesidir. Betimsel analiz yöntemiyle tasvir edilip analize tabi tutulan veriler içerik analizinde tekrar ele alınarak ayrıntılı olarak değerlendirilir. Aynı zamanda betimsel analizde gözden kaçırılan kavram ve temalar içerik analizinde saptanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İlgili çalışmada ilk olarak adaylar tarafından ortaya konulan metaforlar alfabetik sıraya göre dizilerek bir liste oluşturulmuştur. Sıralanan metaforların kaynağı, konusu analiz edilmiştir. Herhangi bir metafor kaynağına dâhil edilemeyen ya da aynı anda birden fazla metafor kategorisine dâhil olabilecek metaforlar çalışma dışı tutulmuştur. Adayların verdiği yanıtlar doğrultusunda “*Milli bayramlar*” kavramı için geliştirilen metaforlar 6 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler: bağımsızlık olarak milli bayramlar, sosyo-kültürel etkinlik olarak milli bayramlar, tatil olarak milli bayramlar, yaşam kaynağı olarak milli bayramlar ve diğerdir. Ulaşılan verilerin güvenilirlik çalışması için metaforlar ve bunların eşleştirildiği kavramsal kategorilere yönelik liste alanda 2 uzmana verilmiş ve saptanan metaforları belirlenen kategorilerle eşleştirmeleri istenmiştir. Uzmanların oluşturdukları liste ile araştırmacı tarafından oluşturulan liste karşılaştırılmış ve görüş ayrılıkları ve görüş birlikleri tespit edilerek çalışmanın güvenilirliği belirlenmiştir. Bu bağlamda Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır (Güvenirlik=Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş ayrılığı). Nitel araştırmalarda araştırmacı ve uzmanın değerlendirmesi arasında %80 üzeri güvenilirlik olması beklenilmektedir. Güvenirlik analizi sonucu araştırmanın güvenilirliği .92 olarak belirlenmiştir (Baltacı, 2017).

3.5. Araştırma Etiği

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Milli Bayram” Kavramına İlişkin Metafor Durumları” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

4. Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “*Milli Bayram*” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Milli Bayram” Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metaforlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Milli Bayramlar İçin Oluşturdukları Metaforlar					
Oluşturulan Metafor	Frekans	Yüzde	Oluşturulan Metafor	Frekans	Yüzde
1. Savaş	9	% 9.5	25. Şölen	1	% 1
2. İzin	8	%8.5	26. Işık	1	% 1
3. Bayrak	7	%7.4	27. Anıt	1	% 1
4. Uyku	5	%5.3	28. Konuşma	1	% 1
5. Kutlama	5	%5.3	29.Saygı Duruşu	1	% 1
6. Su	4	%4.2	30. Hoparlör	1	% 1
7. Vatan	3	%3.1	31. Stadyum	1	% 1
8. Protokol	3	%3.1	32. Zeybek	1	% 1
9. Hayat	3	%3.1	33. Hafta sonu	1	% 1
10. Özgürlük	2	%2.1	34. Dinlenme	1	% 1
11. Tören	2	%2.1	35. Güneş	1	% 1
12. Şiir	2	%2.1	36. Ekmek	1	% 1
13. Hafıza	2	%2.1	37. Nefes	1	% 1
14. Miras	2	%2.1	38. Toprak	1	% 1
15. Gezi	2	%2.1	39. Ayna	1	% 1
16. Tarih	2	%2.1	40. Demokrasi	1	% 1
17. Gazi	1	% 1	41. Gökyüzü	1	% 1
18. Kahraman	1	% 1	42. Güvercin	1	% 1
19. Şehit	1	% 1	43. Kuş	1	% 1
20. Şenlik	1	% 1	44. Acı	1	% 1
21. Milli bilinç	1	% 1	45. Fedakârlık	1	% 1
22. Kütüphane	1	% 1	46. İlaç	1	% 1
23. Duvar	1	% 1	47. Lunapark	1	% 1
24. Sevinç	1	% 1			

Öğretmen adayları milli bayram kavramına yönelik 47 metafor geliştirmişlerdir. Savaş, bayram ve izin en fazla kullanılan metafor olmuştur.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Milli Bayram Kavramına Yüklemiş Oldukları Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler	F	Metaforlar	f
1-Bağımsızlık olarak milli bayramlar	32 (%34)	Savaş (9), Bayrak(7), Vatan (3) Özgürlük (2) Demokrasi, Göküzü, Şehit, Gazi, Güvercin, Kuş (3), Kahraman, Acı, Fedakârlık	13 (%27.6)
2-Sosyo-kültürel etkinlik olarak milli bayramlar	20 (%21.2)	Şölen, Tören (2) Şenlik, Sevinç, Kutlama (5), Şiir (2), Protokol (3), Konuşma, Saygı Duruşu, Hoparlör, stadyum, Zeybek	12 (%25.5)
3-Tatil olarak milli bayramlar	17 (%18)	İzin (8), Uyku (5), Hafta Sonu, Dinlenme, Gezi (2)	5 (%10.6)
4-Yaşam kaynağı olarak milli bayramlar	12 (%12.7)	Su (4), Güneş, Ekmek, Hayat (3), Nefes, Toprak, Işık	7 (%14.8)
5-Milli ve kültürel değer aktarımı olarak milli bayramlar	10 (%10.6)	Hafıza (2) Tarih (2), Ayna, Miras (2), Anıt, Milli bilinç, Kütüphane	7 (%14.8)
6-Diğer	3 (%3.1)	Duvar, ilaç, lunapark	3 (%6.3)

Tablo 2 'de yer alan bulgular incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının büyük bir kısmının milli bayram kavramını bağımsızlık, sosyo-kültürel etkinlik ve tatil olarak gördükleri saptanmıştır. Bu kategorilerin dışında öğretmen adaylarının verdiği yanıtlar doğrultusunda yaşama sebebi, milli ve kültürel değer aktarımı ve diğer kategorisine ulaşılmıştır.

Bağımsızlık Olarak Milli Bayramlar

Bağımsızlık kategorisinde öğretmen adaylarının verdiği yanıtlar doğrultusunda 11 metafora ulaşılmıştır (Savaş, Bayrak, Vatan, Özgürlük, Demokrasi, Göküzü, Şehit, Gazi,

Güvercin, Kuş, Kahraman, Acı, Fedakârlık). Ulaşılan metaforlar öğretmen adaylarının milli bayramları bağımsızlık kavramıyla özdeşleştirdiklerini göstermektedir. Bu kategoriye yönelik öğretmen adaylarının tanımlamalarından örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Milli bayram savaş gibidir. Çünkü düşmana karşı yapılan savaşlar neticesinde kazanılan zaferlerin günüdür.” (Ö7)

“Milli bayram bayrak gibidir” Çünkü özgürlüğümüzü hatırlatır.” (Ö56)

“Milli bayram fedakârlıktır” Çünkü halkımız bugünleri elde etmek için büyük fedakârlıklar yapmıştır” (Ö76)

“Milli bayram şehitlerimiz gibidir. Çünkü ulusumuz için önemli olan bugünler uğruna binlerce şehit verdik” (Ö11).

Sosyo-Kültürel Etkinlik Olarak Milli Bayramlar

Öğretmen adaylarının milli bayram kavramına yönelik verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ikinci kategori sosyo-kültürel etkinliktir. Öğretmen adayları milli bayramları tören, şölen ve kutlama gibi sosyo-kültürel etkinlikler ilişkilendirmişlerdir. Bu kategoride 10 metafor yer almaktadır (Şölen, Töre, Şenlik, Sevinç, Kutlama, Şiir, Protokol, Konuşma, Saygı Duruşu, Hoparlör). Oluşturulan metaforlar milli bayramlarda ülkenin dört bir yanında yapılan faaliyetlerle ilişkilidir. Bu kategoriye ilişkin öğretmen adaylarının verdiği örneklere ilişkin tanımlar aşağıda yer almaktadır.

“Milli bayram tören gibidir. Çünkü bugünlerde ülkenin dört bir yanında kutlamalar yapılmaktadır.” (Ö3)

“Milli bayram şiir gibidir. Çünkü milli bayramlarda okullarda şiirler okunur.” (Ö8)

“Milli bayramlar şölen gibidir. Çünkü her yerde sevinçle kutlanır.” (Ö91)

“Milli bayram stadyum gibidir. Çünkü milli bayramlarda stadyumlarda kutlamalar yapılır.”(Ö94)

Tatil olarak milli bayramlar

Bu kategoride öğretmen adayları milli bayram kavramını tatil olarak düşünmüş ve bu doğrultuda metaforlar üretmiştir. Tatil olarak milli bayramlar kategorisinde 5 metafor yer almaktadır (İzin, Uyku, Hafta Sonu, Dinlenme, Gezi).

Araştırmaya katılan 94 öğretmen adayının 17’sin milli bayramları tatil günü olarak nitelendirmiştir. Bu durun öğretmen adaylarının milli bayramların anlam ve öneminin tam olarak idrak edemediği yönünde değerlendirilebilir. Milli bayramlar ulusça birlik ve beraberliğimizin arttığı, atalarımızın gösterdiği büyük fedakârlık ve kahramanlıkların yâd edildiği günlerdir. Bugünler vatandaşlar için herhangi bir önem arz etmeyen, tatil olarak kabul edilen günler olmamalıdır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının böylesi bir tutumu kabul edilebilir değildir. Öğretmen adaylarından mesleki hayatlarına başladıklarında öğrencilerine milli bayramların önemini kavratması beklenmektedir. Fakat milli bayramları

izin günü olarak kabul eden adayların öğrencilerini milli bayramların önemi konusunda bilinçlendirmesi zor olabilir.

Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforlara yönelik öğretmen adaylarının tanımlarından örnekler bulunmaktadır.

“Milli bayram hafta sonu gibidir. Çünkü tüm resmi kuruluşlar kapalıdır.”(Ö45)

“Milli bayram uyku gibidir. Çünkü o tarihte resmi tatil olur erken kalkmak zorunda olmazsın.” (Ö63)

“Milli bayram gezi gibidir. Çünkü okul ve iş olmaz gezmeye gidebilirsiniz.” (Ö9)

Yaşam kaynağı olarak milli bayramlar

Öğretmen adaylarının oluşturduğu metaforlar doğrultusunda oluşturulan bir diğer kategori yaşam kaynağı olarak milli bayramlardır. Bu kategoride 7 metafor yer almaktadır (Su, Güneş, Ekmek, Hayat, Nefes, Toprak, Işık). Milli bayramlarımızı kutlamamıza yol açan büyük zaferlerin öğretmen adayları tarafından yaşam kaynağı olarak görülmesi milli bayramlara verilen önemi göstermektedir. Milli bayramların kutlanma sebepleri Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlığına temel oluşturmaktadır. Geçmiş dönemlerde düşmana karşı verilen mücadele, birlik ve beraberlik içerisinde ülkenin yeniden inşa edilmesinin birer sembolü olan milli bayramların öğretmen adayları tarafından yaşam sebebi olarak görülmesi uygun bir değerlendirme olarak kabul edilebilir.

Öğretmen adaylarının yaşama sebebi olarak milli bayram kategorisine ilişkin tanımlamalardan bazı örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Milli bayram güneş gibidir. Çünkü ülkemiz milli bayramlarda güneş gibi yeniden doğar.” (Ö5)

“Milli bayram hayat gibidir. Çünkü milletimizin varlığını, yaşadığını gösterir.”(Ö78)

“Milli bayram ışık gibidir. Çünkü ışık nasıl yeryüzünü aydınlatırsa milli bayramlarda da tüm şehir ışıklarla aydınlanır.” (Ö81)

Milli ve kültürel değer aktarımı olarak milli bayramlar

Çalışmada ulaşılan bir diğer kategoride milli ve kültürel değer aktarımı olarak milli bayramlardır. Bu kapsamda öğretmen adayları 6 metafor geliştirmiştir (Hafıza, Tarih, Ayna, Miras, Anıt, Milli bilinç). Öğretmen adaylarının geliştirdiği metaforlar milli bayramları tarihsel geçmişimizin bir yansıması ve kültürel değerlerimizin bir parçası olarak gördüğünü göstermektedir

Bu kategoriye yönelik öğretmen adaylarının oluşturduğu tanımlardan örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Milli bayramlar hafıza gibidir. Çünkü hafıza nasıl bir şeyleri unutmamıza engel oluyorsa milli bayramda bize geçmişimizi unutmamızı engeller, tarihimizi bize hatırlatır.” (Ö33)

“Milli bayram miras gibidir. Çünkü atalarımızdan bize miras bırakılmıştır.” (Ö61).

“Milli bayram ayna gibidir. Çünkü geçmişimizi, atalarımızın kahramanlıklarını bize gösterir.”(Ö21).

“Milli bayram anıt gibidir. Çünkü her ikisi de ulusumuz için önemli olan kişi ya da olayları bize hatırlatır.”(Ö51).

“Milli bayram tarih gibidir. Çünkü bize geçmişimizi unutmamayı öğretir.”(Ö12)

Diğer

Bu kategoride yer alan metaforlar uzmanlar tarafından incelenmiş fakat oluşturulan hiçbir kategoriye dâhil edilememiştir. Bu kategoride öğretmen adayları 3 metafor geliştirmişlerdir (duvar, ilaç, lunapark). Adayların ilişkilendirdiği kavramlardan hareketle milli bayramları millet olarak gücümüzün sembolü, yaralarımızı saran, birlik ve beraberlik içinde kutladığımız günler olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Bu kategoriye yönelik öğretmen adaylarının oluşturduğu tanımlardan örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Milli bayram duvar gibidir. Çünkü dünyaya gücümüzü gösterir.” (41)

“Milli bayram ilaç gibidir. Çünkü tüm sıkıntılarımızı bize unutturur.”(Ö66)

“Milli bayram lunapark gibidir. Çünkü eğlenceli ve kalabalıktır .”(Ö80)

4. Tartışma ve Sonuç

Coğrafi faktörlerin insanlar arası mesafeleri artırmadaki rolünün minimum düzeye inmesini, ulusların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerinin maksimum düzeye ulaşmasını ifade eden küreselleşme ülkeleri pek çok açıdan etkileyen bir kavramdır. Küreselleşmeye yönelik bakış açıları olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilebilir. Olumlu bakış açısı küreselleşmenin toplumlar arası güçlü diyaloglara, artan ekonomik ilişkilere ve küresel iletişime katkısına vurgu yaparken olumsuz bakış açısı ise kültürel yozlaşma ve kimlik krizi gibi konulara vurgu yapmaktadır. Küreselleşmenin baskın etkisinin ekonomi üzerinde olduğu düşünülse de kültür üzerindeki etkisi küçümsenemeyecek düzeydedir. Küreselleşme kültürel değişimlere sebep olmakta hatta milli kültür politikası olmayan uluslarda değişim değil tamamen baskın kültürün benimsenmesi ve milli kültürün yok olmasıyla sonuçlanmaktadır. Ulusların yaşayışlarını, dilini, dinini ve örf adetlerini ifade etmede kullanılan milli kültür küreselleşme karşısında zorlanmaktadır. Küreselleşme etkisini en fazla gençler üzerinde göstermektedir. Kitle iletişim araçları ve internet aracılığıyla, dünyanın politik kuvvetleri, kendi kültürlerini gençlere benimsetebilmektedir. Bugün dünyada farklı ülkelerde yaşayan gençler arasında birbirine benzeyen giyim tarzlarını, dinlenen ortak şarkıları, okunan aynı kitapları görmek mümkündür. Gençler milli ve kültürel değerlerinden uzaklaşmaktadır. Dünyada baskın olan kültürlerin, Türk gençleri tarafından benimsenmesi gençlerin ulusal kimliğine yabancılaşmasına ve kimlik krizi yaşamasına yol açabilir. Bu durum kültürel ve milli değerlerini içselleştiremeyen, sahip

çıkmayan bir neslin yetişmesiyle sonuçlanabilir. Bu sorunun önüne geçilmesi için eğitim programlarında küreselleşmenin olumsuz etkisini ortaya koyan ve milli kültürel değerlerimizi koruyan içeriğe yer verilmesi faydalı olabilir. Bu içerik ortaokul düzeyinde Sosyal Bilgiler dersiyle verilmeye çalışılmaktadır. Milli ve kültürel değerlerin en önemli göstergelerinden olan milli bayramlara yönelik içerikte bu programlarda yer almaktadır.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretim programında önemli bir kavram olarak yer alan milli bayramlara ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri metafor yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma bulguları öğretmen adaylarının milli bayram kavramına yönelik zengin, yaratıcı ve farklı algılara sahip olduğu yönündedir. Adayların 6 kategoriye ayrılan 47 metafor geliştirmeleri bu durumu destekler niteliktedir. Bu metaforlar içerisinde savaş (9), izin (8), bayrak (7), uyku(5) ve kutlama (5) en fazla kullanılanlardır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının milli bayram kavramına yönelik geliştirdiği metaforlar bağımsızlık olarak milli bayramlar, sosyo-kültürel etkinlik olarak milli bayramlar, tatil olarak milli bayramlar, yaşama sebebi olarak milli bayramlar, milli ve kültürel değer aktarımı olarak milli bayramlar ve diğer kategorisi altında toplanmıştır. Adayların milli bayram kavramına ilişkin geliştirdiği metaforlar üzerinde milli bayramların “ortaya çıkış gerekçelerinin ve toplumsal yaşama yansımalarının” hâkim olduğu görülmektedir. Nitekim oluşturulan kategoriler incelendiğinde bu anlayışın yansımaları görülebilir. Gökçeer (1996) milli bayramları milletlerin tarihinde iz bırakan, önemli olayların ulusça anıldığı günler olarak tanımlamaktadır. Mevcut tanım öğretmen adaylarının milli bayramların “ortaya çıkış gerekçesi ve toplumsal yaşama yansımaları” temasına ilişkin algılarıyla örtüşmektedir. İlyas (2018) ise milli bayramları, toplumun ulusal düzeyde birlik ve beraberliğini gösteren, sevinçle kutlanan günler olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda adayların milli bayramlara yönelik algılarıyla kısmi olarak örtüşmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular Şehirli’nin (2019) çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir. Şehirli’nin çalışmasında öğretmen adayları 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramına yönelik metafor geliştirirken, milli bayramların ortaya çıkış gerekçesi doğrultusunda metafor geliştirmişlerdir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının milli bayram kavramını doğru olarak algılayıp, yorumladığı ve milli bayramlara karşı olumlu algıya sahip olduğu söylenebilir. Geleceğin öğretmenlerinin milli bayramlara karşı olumlu algı içerisinde olması milli kültürünü yaşatma isteği duyan gençlerin yetiştirilmesi bağlamında faydalı olabilir. Fakat öğretmen adaylarının azımsanamayacak bir kısmının milli bayramları tatil günü olarak görmesi ulusumuz açısından önemli olan bugünlerin öneminin tam olarak anlaşılamadığını göstermektedir. Adayların milli bayramlara yönelik bu düşüncesinin değiştirilmesi önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Ada, S. (2013). *Öğrencilerin matematik dersine ve matematik öğretmenine yönelik algılarının metafor yardımıyla belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Aktürk, A. O., Mihçi, S., ve Çelik, İ. (2015). Metaphors of high school students about the concept of “interactive whiteboard”. *International Journal Of Education In Mathematics, Science And Technology*, 3(2), 120-131.
- Alkış, S. (2009). Turkish geography trainee teachers’ perceptions of geography. *International Research in Geographical and Environmental Education (IRGEE)*, 18(2), 123-136.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (3),1293-1322.
- Aydın, M. Z.(2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Balcı, F. A. ve Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1),195-213.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Coşkun, M. (2010). Lise öğrencilerinin iklim kavramıyla ilgili metaforları (zihinsel imajları). *Turkish Studies International Periodical for Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 919-940.
- Dickmeyer, N. (1989). Metaphor, model and theory in education research. *Teachers College Record*, 91(2), 151-160.
- Ekici, G. ve Akdeniz, H. (2018). Öğretmen adaylarının “sınıfta disiplin sağlamak” kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor analizi çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 26-37.
- Erdem, A. (2019). *Sivas halkının milli bayramlara yönelik tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökçeer, F. (1996). Ulusal günlerimiz ve Mustafa Kemal Atatürk. *Türk İdare Dergisi*,(411), 41-45.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169),126-141.
- Karadeniz, O., Er, H. ve Tangülü, Z. (2014). 8. sınıf öğrencilerinin sbs’ ye yönelik metaforik algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 64-81.
- Kaya, E., ve Öner, G. (2017). 100. Yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-25.

- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1),51-71.
- Koçoğlu, E. ve Aydın, M. (2017). Alan uzmanlarına göre 2017 sosyal bilgiler programının 2005 programı çerçevesinde analizi. *International Journal Of Social Science Research*, 6(1), 60-72.
- Köksal, Ç. (2010). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, ebeveynlerini ve öğretmenlerinin okuma-yazma kavramına yükledikleri anlamlar: metaforik bir analiz*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtdaş, E. M (2017). Toplumsal değişme bağlamında gençlik sorunları. *Turkish Studies*, 12(25), 513-534.
- Modell, A. H. (2009). The metaphor the bridge between feelings and knowledge. *Psychoanalytic Inquiry*, 29, 6-11.
- İlyas, A. (2018). Yerel basına göre 1935-1950 yılları arasında Urfa’da mahalli ve milli bayram kutlamaları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 8(16), 202-217.
- Sağdıç, M. ve İlhan, G. O. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “vatan” kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Geography And Geography Education (IGGE)*,38, 104-118.
- Şehirli, Y. A. (2019) 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı’na ilişkin sınıf eğitimi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metaforik algıları. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(4), 68-76.
- Töremen, F.ve Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9, 1973-2012.
- Varışoğlu, B. ve Kaşaveklioğlu, G. (2019). Atanamayan öğretmen kavramına yönelik metaforlar. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 473-490.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.